

MODAS ISABEL (L'ESTANC)

Primera generació: Matilde Sena Garcia

Matilde Sena Garcia naixqué l'any 1864 a Alaquàs. El poble tenia 2.000 habitants. Des de molt jove anava, com d'altres xiques del poble, a treballar a València a una fàbrica de seda. Anaven a peu, car no lli havia ni carretera asfaltada ni tramvia. Eixien abans de fer-se de dia i tornaven de nit. Als vint-i-dos anys, 1886, Matilde, xica molt desperta, segons els qui la conegueren, demanà parlar amb l'amo per comunicar-li que anava a casar-se i que deixava la faena. L'amo, sorprès pel detall de la comunicació i volent quedar bé, li preguntà quin regal volia que li fera. Ella, sense pensar-s'ho, li contestà que volia influències per aconseguir la concessió d'un estanc perquè el seu nuvi era carreter (Els camioners d'aquells temps), treballava a *Ca els Vento*, i ella volia que es deixara eixe ofici.

El nuvi, Vicent Portalés Gil, també naixent a Alaquàs, era fill de Vicent Portalés Garcia (1.830-1.894) i d'Isabel Gil Pròsper (1.835-?). Els seus germans eren: Maria (La mare de la *tia Maria la del forn* i iaia de Salvador i Maruja Casted), Isabeleta (*La de ca el Quartero*. Que tingué set fills: Salvorcl, Pepe, Vicent, Paquita -casada amb Vicent Pallardó, el *tio Barrina*-, Tsabeleta, Teresa -casada amb José Montoro-, Maria), Lluís (que tingué tres fills: Lluís -Lluís, Vicent, Paco, Vicentica-, Maria -José, Paco, Maruja- i Conxa, que fou monja i morí a Melilla) i Batiste (fills de Batiste son: Batiste, Matilde, Francisqueta -que fou monja doctrienera-, Isabel, Virtudes, Maria, Teresa i José M^a).

Matilde i Vicent es casaren, els donaren l'estanc i vivien i tenien l'expediduria (així es deia oficialment) al carrer Benlliure, al número 37, al costat del seu germà Batiste. La casa feia, i fa, cantó al carrer del Centre (que era travessat per la Sequieta). Era una casa "d'entrà de carro" i l'estanc ocupava la part central de l'entrada, quedant per tant un quarto a la dreta i un altre a l'esquerra. Hi havia una prestatgeria cobrint tol el fons i quedava un xicotet espai per passar al menjador. Sembla que, a més de vendre tabac, també hi havia una prestatgeria on tenien i es venia aiguardent i licor.

Vicent i Matilde tingueren quatre fills: Vicent (faltà als 27 anys), Isabel (morí als 23), Matilde i Teresa Portalés Sena. La primera estanquera, Matilde Sena Garcia, faltà el 19 de juny de 1938, als 73 anys, en plena guerra civil. M'han comentat que el seu soterrar fou molt concorregut perquè, a banda de ser la distribuïdora oficial de tabac del poble, era una dona molt arriscada i de molt bon tracte. El seu marit, Vicent Portalés Gil, fallà als 75 anys l'any següent.

Segona generació: Teresa i Matilde

Matilde i Teresa foren les que ajudaren i visqueren amb els pares, especialment Teresa, ja que Matilde es casà l'any 1910 amb Josep Mª Soriano Puchalt (El *tio Puchalt*) i tingueren tres fills: Josep M^a, Matilde i Isabel Soriano Portalés.

Teresa, que era fadrina, fou la que portava i heretà el negoci, encara que les dues germanes, en faltar els pares, sempre visqueren juntes. Quan moriren els pares, Teresa feu derribar l'habitació situada a l'esquerra entrant i amplià l'estanc amb la venda d'espardenyes d'espart i algunes sabates.

A Teresa només li durà la concessió de l'estanc fins l'any 1947, ja que el "Generalísimo Franco" disposà que l'estanc passara a una vidua de guerra, Maria Serrano Mas. Aquesta posà el nou estanc al mateix carrer Benlliure, enfront del forn *dels andalusos*. Teresa al quedar-se sense estanc, en 1947, amplià la botiga i, a més a més de vendre espardenyes posà paqueteria. En aquells temps el poble ja tenia 4.000 habitants. El mercat del poble s'instal·lava al costat de la botiga, al carrer Benlliure, des del carrer del Centre fins el forn *dels andalusos*, passant per la vorera del triturador i *ca Patilla*, (Aquest fou el primer emplaçament del mercat del poble, després passà a la plaça dels Ollers). Les vendes augmentaren i, aleshores, també es posà roba pels xiquets i roba interior.

Teresa es feia major, al principi li ajudava la seua nevoda Matilde, però al ingressar, als 29 anys en les religioses Oblates, l'altra nevoda, Isabel, que ja estava ajudant-les des de menuda, amb 19 anys, començà a implicar-se més en la botiga. Feu construir un escaparate, posà una secció de perfumeria i amplià la secció de xiquets i sueters.

Mentis, Matilde Portalés Sena, havia arribat a un acord amb la vídua de guerra que s'havia quedat l'altre estanc (Filomena Mossi) i barat a pagar-li un lloguer mensual continuà el negoci de l'estanc al carrer Major (fent cantó al carreró de Sant Miquel), fins que la vidua morí en 1965 i el fill de Matilde, Josep Mª Soriano Portalés, aconseguí de nou la concessió que ara continua la seua vídua Pura Bessó Peiró.

Tornant a la botiga, antic estanc, del carrer Benlliure. Isabel es va casar el 12 d'octubre de 1959 amb Salvador Ballesteros Fita, rellotger titulat, i es van establir enfront de la botiga, en *Ca Parapapí*, una casa que acabava de comprar sa mare. Fou la primera rellotgeria d'Alaquàs. Tenia un escaparate de fusta, com un armari amb rodes, i totes les nits el retiraven i tancaven les portes de fusta.

Era 1963, el poble ja tenia 9.000 habitants, i ens conta Tsabel que la casa del costat de la botiga era de Batiste Portalés Gil, germà del seu avi Vicent. Sempre havien estat molt unides les famílies. Al faltar Virtudes, que era fadrina, ningú dels germans volia quedar-se la casa. El *tio Cabellera* la volia comprar, i tots coincidien en que no volien que la casa eixira de la família i li proposaren a Isabel, la seua nevoda, que la comprara. Cridaren el *tio Jesuso*, que era mestre d'obra i home de confiança, perquè posara el preu i li digueren a Isabel que no hi havia pressa per cobrar. En aquells moments un dels productes que tenia millor venda a la botiga eren les "sabattilles". El principal proveedor era el Sr. Alborch, el pare de la Ministra Carme Alborch, que era fabricant i tenia un magatzem a València. Ell li deixà els diners per comprar la casa. El dia 18 de maig de 1964, Isabel li entregava a Batiste, el major dels seus *tios*, la quantitat estipulada.

Una volta comprada la casa del costat, Isabel decidí construir per ampliar el negoci. Buscà els millors arquitectes de València, segons ella, que eren un grup de tres, Escario, Vidal i Vives i s'embarcà de promotora. Conta que els arquitectes, una volta van veure la casa, li digueren que els acompanyara a pegar una volta pels carrers del poble per veure les obres més recents. Després de correr varios carrers hi hagué una façana que els va convencer i decidiren el constructor que faria l'obra, Vicent Barberà Pastor, *el Senento*. Hi havia una caseta de 48 m2 arribada a la casa dels Portalés i li oferiren, i acceptà, un pis de la finca a canvi del solar.

Martín Llacer, *Martinet*, era en aquells temps Alcalde d'Alaquàs i quan la finca estigué acabada li digué a Isabel que li agradava moll, i que volia conèixer els arquitectes. Feren varies obres de l'Ajuntament i li construïren també la fàbrica, Senllac.

Una volta construïda la finca Tsabel es va quedar amb tota la planta baixa i un pis. Aleshores es va tirar la paret del quarto de la dreta i es va ampliar la botiga i es va obrir un nou escaparate (podeu veure la foto núm. I que ens mostra l'aspecte de la botiga en 1970). Isabel era la que prenia la iniciativa però la *tia* Teresa no la deixava anar tot lo apresada que ella volia. De totes maneres tenia prou més espai i posà gènere de punt, camises, babis i poc a poc roba: bruses, faldes.... Però sense passar-se'n perquè Teresa no ho acabava de veure clar.

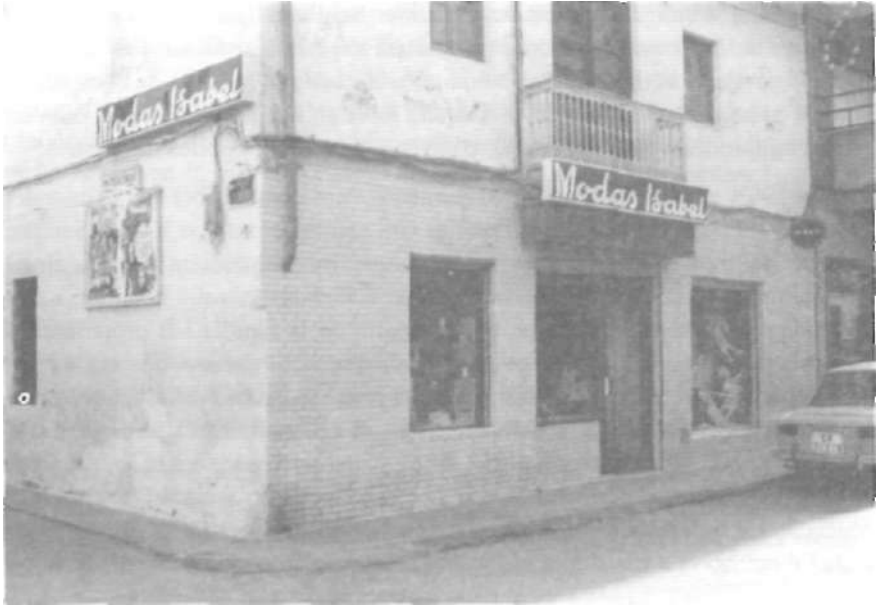

Foto 1. Aspecte de Modas Isabel en 1970.

Tercera generació: Isabel Soriano Portalés

Teresa va faltar el 3 de març de 1968, als 74 anys, i Isabel ja portà directament el negoci. Immediatament fou derribada la segona habitació de la dreta, el mostrador el posaren al fons i tota l'antiga casa queda de comerç. Un escapatiste-decorador arreglà tota la tenda i quedà a punt per introduir la roba de vestir de caballer i xiquets. S'augmentaren els contactes amb fabricants de València, Barcelona i Madrid i el rosari de representats no acabava mai. S'havia convertit en una botiga de confecció, la població d'Alaquàs anava augmentant (Barri de l'Ave Maria, los Faroles, Socusa...) les vendes també i s'anà especialitzant i s'eliminà la perfumeria, la paqueteria i les sabatilles s'havien transformat en sabates.

Matilde va fallar, als 86 anys, el 30 de novembre de 1973. Isabel a pesar de les reformes no acabava de estar satisfeta i finalment decidí derribar completament la casa i fer una botiga de nova planta. Es va traslladar provisionalment als baixos de la finca nova, on ja s'havia traslladat la rellotgeria, i començaren les obres. Es va construir una finca de tres pisos i el baix, 140 nv, fou ocupat per la nova botiga que ara contava amb quatre escaparates i que podeu veure a la foto núm. 2. La inauguració fou el setembre de 1977 i fou beneïda pel rector D. Antonio

Foto 2. Aspecte de Modas Isabel a partir de 1977.

Sancho i Isabel estigué acompanyada per un munt de clients i amics (foto núm. 3). Alaquàs ja tenia més de 20.000 habitants. Alaquàs ja s'acostava als 25.000 habitants.

La botiga ja es dedicava completament a la confecció i això suposava anar a les fires, tant a la de Barcelona com a la de Madrid, i anar constantment a les fàbriques per no perdre el punt de la moda i mantenir un bon surtit. A Isabel no li pesava gens el viatjar i encara no notava alguna mancança de gènere ja estava arreglant-se, agafava el seu Renault-6, o el tren, segons convinguera, i s'enfilava a la fàbrica que tenia el gènere que necessitaven els seus clients. També realitzà alguns passes de models, un al saló d'actes del Musical i dos als salons de Sulya.

Isabel i Salvador tingueren, i tenen, dos fills: Salvador i Matilde Ballesteros Soriano. A Matilde li pegà per ser monja, com sa *tia* Matilde, i fou Salvador, en 1980, qui mamprenqué a interessar-se pel negoci. Començà a veure mostraris, anà a Fires de moda i acompanyava a sa mare en les visites a les fàbriques. Diu Isabel que al principi només mirava i després, a poc a poc, començà a donar la seua opinió i a voler fer valdre el seu criteri. Isabel, vegent que es repetia la mateixa situació que ella havia tingut amb sa *tia* Teresa i no volent ser un fré al

Foto 3. Inauguració de la reforma de Modas Isabel en 1977.

desenvolupament de les idees del seu fill, anà deixant el negoci en les seues mans i s'anà retirant a poc a poc. Ella confesa que el que més li costà de deixar fou el contacte amb les persones, les clientes, que anaven per la tenda, porque diu que les volia molt i les continua volent i son part de la seua vida.

Quarta generació: Salvador Ballesteros Soriano

Diu Salvador que quan acabà el servei militar, per l'any 1980, s'incorporà al negoci familiar per provar, per veure si li agradava. Durant aquell temps la seua aportació consistí a modernitzar el producte, que en aquells temps es dedicava, bàsicament, a un públic major. Començà a dur les marques que demanava la joventut: Lee, Mariboro, Closed, Bonaventure y Levi's. També amplià la tenda amb 60 m i començà a decorar-la pensant en un nou client, nou no sols per l'edat sinò per la mentalitat del nou comprador.

La informatització que introduí en 1987 li ajudà a millorar la gestió. Un canvi que es produí en esta fase fou la manera de fer els pagaments als clients. Abans es venia a "plazos", era el "Xica endute-ho, que ja m'ho pagaràs" i ara ha passat a la venda per tarjeta, al comptat o a terminis.

També eliminà les seccions de corseteria, roba interior, llenceria i xiquets. Equesta última eliminació, xiquets, fou un disgust per a sa mare perquè li agraden molt els xiquets y no volia renunciar al seu contacte, però devien d'atendre bé, en surtit i exposició, en el que s'estaven especialitzant, que era en confecció d'home i dona.

Salvador es va casar amb Pilar Castillo, que també treballa amb ell a la tenda i tenen una xiqueta menuda: Claudia Ballesteros Castillo.

Diu Salvador que han passat vint anys des que entrà en el negoci i que és una activitat que el té cautivat, potser per haver tingut una mare com la que ha tingut i de la que era impossible no contagiar-se de l'enlusiasme que posava en el servei a les persones.

